

Ziekteverzuim in 2023 evenaart hoogtepunt van 2019

KOEN VAN KERKHOVEN

In 2023 steeg het gemiddelde aantal ziektedagen met maar liefst 3,57 procent ten opzichte van 2022. Onderwijspersoneel was gemiddeld 16,94 dagen ziek, 0,58 dagen meer dan het jaar daarvoor. Psychosociale aandoeningen blijven jaar na jaar de belangrijkste oorzaak. De resultaten zijn opnieuw zorgwekkend, zeker in het licht van het lerarentekort. COC blijft aandringen op een herziening van het personeelsbeleid en de loopbaanpaden en waarschuwt voor schadelijke beleidsideeën.

Disclaimer

In alle sectoren wordt het ziekteverzuimpercentage berekend op basis van het totale aantal ziektedagen per jaar, zonder rekening te houden met op te nemen vakantiedagen. In de privésector en bij de overheidsdiensten kunnen het aantal vakantiedagen echter variëren. In het onderwijs is het aantal vakantiedagen relatief hoog en het ziekteverzuim is tijdens die perioden significant lager. Dat beïnvloedt het ziekteverzuimpercentage voor het onderwijspersoneel in positieve zin en bemoeilijkt daardoor een vergelijking met andere sectoren. Het is daarom objectiever om jaarlijks de evolutie van het ziekteverzuim binnen de onderwijssector zelf te volgen.

Wat is het ziekteverzuimrapport?

Sinds 2001 maakt het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) in samenwerking met de controlefirma die instaat voor de ziektecontroles (Certimed) het jaarlijkse ziekteverzuimrapport op. Dat rapport bundelt gegevens uit de personeelsdossiers van het basisonderwijs, het secundair onderwijs, het deeltijds kunstonderwijs, het volwassenenonderwijs (inclusief basiseducatie), de centra voor leerlingenbegeleiding, de onderwijsinspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten. De personeelsleden van de hogescholen vallen niet onder de ziektecontrole van Certimed.

Op 30 januari 2025 publiceerde minister Demir het ziekteverzuimrapport¹ met de gegevens van 2023. Omdat de contracten met de controlefirma's per kalenderjaar worden afgesloten, biedt het rapport gegevens per kalenderjaar in plaats van per schooljaar. In dit artikel presenteren we je de belangrijkste cijfers.

In 2023 werden 214.975 afzonderlijke personen opgenomen in het rapport, 4.333 meer dan in 2022. Het gaat om iedereen die een bezoldiging ontving,² ongeacht het volume van de opdracht of de duur van de aanstelling. 76 procent van de populatie is vrouwelijk. 44 procent van de medewerkers komt uit het basisonderwijs, 45 procent uit het secundair onderwijs, 3,6 procent uit het deeltijds kunstonderwijs, 4,8 procent uit het volwassenenonderwijs en 2 procent uit de centra voor leerlingenbegeleiding. Personeelsleden uit de basiseducatie vormen 17 procent van het volwassenenonderwijs.

Ziekteverzuimpercentage

In 2023 nam het Vlaamse onderwijspersoneel 3.239.136 ziektedagen op, een stijging van 5,52 procent of 169.539 dagen ten opzichte van 2022. Bij de interpretatie van die cijfers moet je ook rekening houden met de stijging van het aantal personeelseenheden (1,9 procent). Het meest nauwkeurige cijfer

om het ziekteverzuim te beoordelen, is daarom het ziekteverzuimpercentage. Dat percentage geeft aan hoeveel procent van de dagen in een jaar een personeelslid gemiddeld afwezig is wegens ziekte. Voor die berekening wordt het begrip 'personeelseenheid' gebruikt, wat neerkomt op de aanstelling van één persoon tijdens een volledig jaar. De 214.975 personen komen overeen met 191.219 personeelseenheden.

Het ziekteverzuimpercentage wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{totaal aantal ziektedagen} \times 100}{\text{totaal aantal personeelseenheden} \times 365 \text{ (of } 366 \text{)}}$$

In 2023 bedroeg het ziekteverzuimpercentage voor het Vlaamse onderwijspersoneel 4,64 procent, een relatieve stijging van 3,57 procent ten opzichte van 2022, toen het percentage 4,48 procent was. Dat percentage omvat alle ziektedagen, inclusief eendagsziekten. Zonder de eendagsziekten bedraagt het ziekteverzuim in 2023 4,42 procent, tegenover 4,28 procent in 2022, wat neerkomt op een stijging van 3,38 procent.

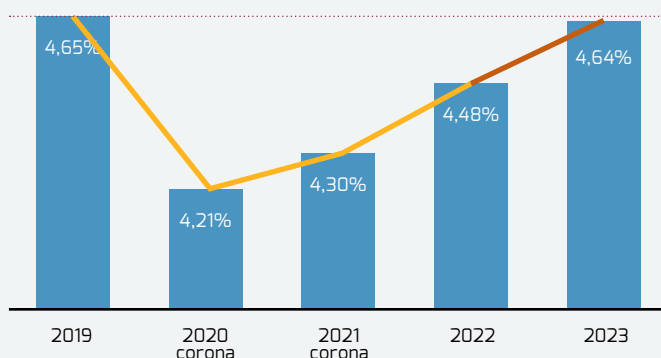
Tussen 2018 en 2023 steeg het ziekteverzuimpercentage, met uitzondering van de coronaperiode. Vergeleken met vorig jaar is er een stijging in alle leeftijdsgroepen, behalve bij de -26-jarigen. De grootste toename is te zien in de leeftijdsgroep van 46-55 jaar, met een stijging van 10,3 procent ten opzichte van 2022. Voor de leeftijdscategorie 56-65 jaar is het ziekteverzuimpercentage ondertussen 9,88 procent.

Het ziekteverzuim steeg in alle onderwijsniveaus. De grootste relatieve stijging zien we in het deeltijds kunstonderwijs

1. Het volledige rapport ziekteverzuim 2023 vind je hier terug: <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/rapport-afwezigheid-wegens-ziekte-vlaams-onderwijspersoneel>

2. De personen die opgenomen zijn in het rapport, hebben een aanstelling en hebben recht op een bezoldiging van het Agentschap voor Onderwijsdiensten of van de afdeling Volwassenenonderwijs van het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen.

Evolutie ziekteverzuimpercentage

(dco) met 10,83 procent en in de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) met 9,18 procent. Opvallend blijft het ziekteverzuimpercentage in de basiseducatie, 5,29 procent.

In het gesubsidieerd vrij onderwijs ligt het ziekteverzuimpercentage met 4,55 procent lager dan het gemiddelde van 4,6 procent. Voor het derde jaar op rij is het ziekteverzuimpercentage het hoogst in het gesubsidieerd provinciaal onderwijs, met 4,99 procent in 2023.

Ziekte-dagen

In 2023 steeg het gemiddelde aantal ziekte-dagen per personeelslid naar 16,94 dagen. Mannen waren gemiddeld 13,64 dagen ziek, terwijl vrouwen 17,95 dagen afwezig waren. In beide groepen neemt het aantal ziekte-dagen toe met de leeftijd. Vrouwen zijn in alle leeftijdsgroepen gemiddeld meer dagen afwezig dan mannen. Het aantal ziekte-dagen is het hoogst voor zowel mannen als vrouwen op de leeftijd van 63 jaar. Limburg heeft het hoogste gemiddelde aantal ziekte-

dagen, zowel bij mannen als bij vrouwen. Het aantal ziekte-dagen voor vrouwen stijgt in alle provincies, behalve in West-Vlaanderen. Bij mannen stijgt het aantal ziekte-dagen alleen in Antwerpen.

Bij het directiepersoneel is het basisonderwijs in 2023 het niveau met het hoogste gemiddelde aantal ziekte-dagen.

Het aantal eendagsziekten steeg in 2023 met 28 procent tot 150.199 dagen, opgenomen door 83.022 personeelsleden. Het aantal personeelsleden dat potentieel eendagsziekteverlof kon opnemen, steeg met 7 procent. In 2023 maakte 38,62 procent van het personeel gebruik van het eendagsziekteverlof. Vrouwen in het secundair onderwijs waren het vaakst één dag ziek, terwijl mannen in het basisonderwijs dat het minst waren. Ongeacht geslacht maakten personeelsleden uit het deeltijds kunstonderwijs en het secundair onderwijs het meeste gebruik van eendagsziekteverlof. Dat verlof komt het meeste voor in de leeftijdsgroep van 26 tot en met 35 jaar.

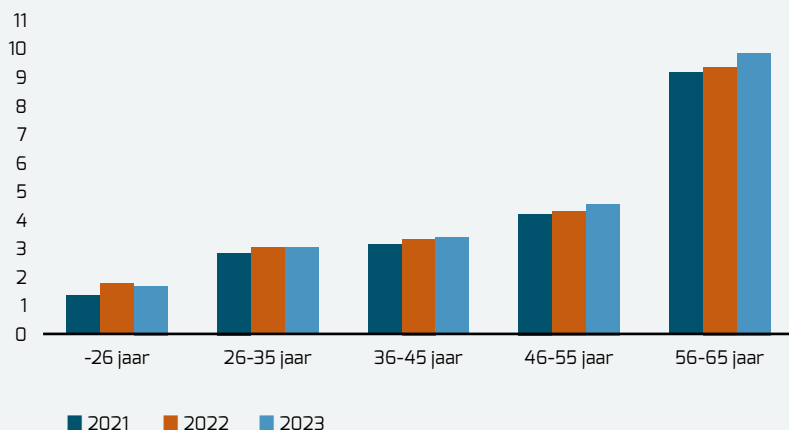
Vervangingen

Sinds enkele jaren bekijkt AGODI de mate waarin ziekteverlof leidt tot gesubsidieerde vervangingen van titularissen. In 2023 werd voor 66,71 procent van de ziekte-dagen vervangers ingeschakeld, een stijging ten opzichte van het voorgaande jaar. Een mogelijke verklaring voor de stijging van het vervangingspercentage is de toename van ziekteperiodes van minstens tien kalenderdagen, waarvoor scholen bezoldigde vervangers kunnen aanstellen. In 2023 werden meer ziekte-dagen vervangen door een groter aantal personeelsleden. Het aantal ziekteperiodes van meer dan tien dagen is gestegen ten opzichte van 2022.

Nulverzuim

Het nulverzuimpercentage geeft het percentage personeelsleden weer dat tijdens het jaar geen ziekteverlof heeft opgeno-

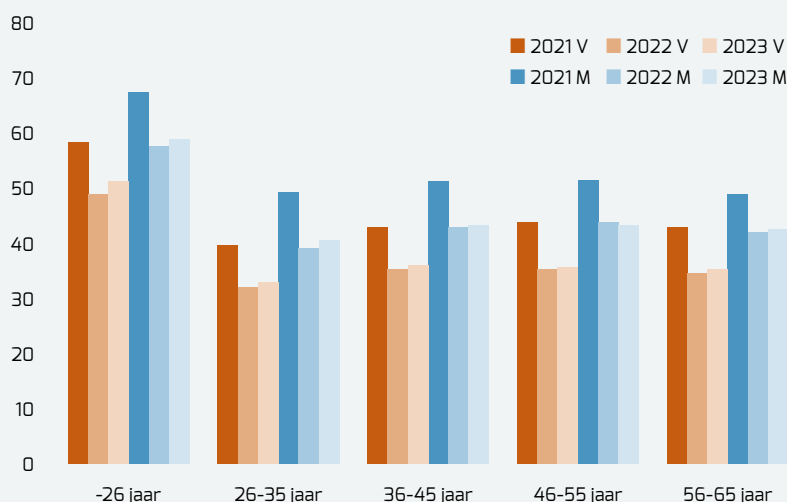
Ziekteverzuimpercentage per leeftijdsgroep

men. Hoe hoger dit percentage, hoe meer personeelsleden er geen enkele dag afwezig waren door ziekte. Controlefirma's gaan ervan uit dat de helft van de personeelsleden in bedrijven geen ziekte-dagen opneemt in een jaar. In het Vlaamse onderwijs was het nulverzuimpercentage in 2023 37,66 procent, een lichte stijging ten opzichte van 36,99 procent in 2022. Dat percentage stijgt over alle leeftijdsgroepen heen, wat betekent dat slechts vier op de tien onderwijspersoneelsleden in 2023 geen enkele dag ziek was.

Het nulverzuimpercentage is het hoogst in de leeftijdscategorie -26 jaar, zowel bij mannen als bij vrouwen. Daarnaast zien we ook dat het nulverzuimpercentage bij mannen hoger is dan bij vrouwen. Het nulverzuimpercentage is het laagst in de leeftijdsgroep 26-35 jaar.

Nulverzuimpercentage per leeftijdsgroep

Psychosociale aandoeningen

In 2023 blijven psychosociale aandoeningen de voornaamste oorzaak van ziekteverzuim. Het gaat om 40 procent van het totale aantal ziekte-dagen.

Het percentage ziekte-dagen gerelateerd aan psychosociale aandoeningen blijft ook in 2023 het hoogst bij het directepersoneel. In de leeftijdsgroep van 56 tot 65 jaar is 51,57 procent van de ziekte-dagen bij mannen en 47,30 procent bij vrouwen het gevolg van een psychosociale aandoening, terwijl dat bij andere leeftijdsgroepen varieert tussen 9,75

en 37,88 procent bij mannen en tussen 22,05 en 40,57 procent bij vrouwen.

Controles

In 2023 voerde Certimed 17.560 controles uit, een stijging van 714 controles ten opzichte van 2022. Van die controles gebeurde 28,96 procent op initiatief van het controleorgaan zelf, 13,47 procent werd aangevraagd door de werkgever en 57,12 procent was op verzoek van het personeelslid.

7,05 procent van het totale aantal controles betrof een tweede bezoek, omdat het personeelslid niet thuis was bij de eerste controle.

Wanneer de behandelende arts en de controlearts geen overeenstemming bereiken, wordt een arbitrageonderzoek gestart. In 2023 waren er 21 arbitrageonderzoeken, waarbij Certimed 71 procent van de zaken won. In 2021 en 2022 waren de winpercentages respectievelijk 81 en 76 procent.

In 2023 voerde de werkgever 1691 controles uit met betrekking tot eendags-ziekten. Bij twaalf van die controles werd vastgesteld dat het personeelslid niet arbeidsongeschikt was. Ongeveer 27 procent kon niet gecontroleerd worden wegens afwezigheid, terwijl 69 procent van de gecontroleerden gewettigd afwezig was op het werk.

Top 5 van het totale % ziekte-dagen per aandoening (2023) (aflopend)

Mannen		Vrouwen	
Psychosociaal	42,81%	Psychosociaal	40,581%
Cardio	10,96%	Cardio	10,29%
Gewrichten	7,20%	Gewrichten	6,02%
Griep	5,25%	Griep	5,81%
Rug	4,58%	Gynaecologisch	4,47%
Totaal	70,80%	Totaal	67,17%

Verlof voor verminderde prestaties wegens ziekte (VVP-ziekte)

In 2023 maakte, in vergelijking met 2022, een groter aantal personeelsleden gebruik van de mogelijkheid om deeltijds weer aan het werk te gaan na een periode van ernstige en langdurige ziekte. Door de uitbreiding van de doelgroep met vastbenoemde personeelsleden die geen recht meer hebben op bezoldigde ziektedagen, is het aantal medewerkers dat gebruikmaakt van de VVP-ziekte met 56 procent gestegen. Het totaal aantal opgenomen VVP-ziektedagen is in 2023 zelfs verdubbeld ten opzichte van 2022. Die stijging is zichtbaar in vrijwel alle leeftijdsgroepen. Het aantal aanvragen voor VVP-ziekte nam in 2023 toe met tachtig procent, terwijl het aantal personeelsleden dat daadwerkelijk gebruikmaakt van de regeling met 56 procent steeg. Ook maakten personeelsleden in 2023 gemiddeld meer dagen gebruik van die dienstonderbreking dan in 2022.

Binnen de leeftijdsgroepen 46-55 jaar en 56-65 jaar werd het grootste aantal VVP-ziektedagen opgenomen. Het gemiddelde aantal opgenomen dagen per persoon steeg van 97,97 dagen in 2022 naar 128,69 dagen in 2023.

Sinds 1 januari 2023 kan een personeelslid hervatten met een tewerkstellingspercentage van minder dan 50 procent, met een ondergrens van 20 procent. De meerderheid (82,29 procent) van de personeelsleden met VVP wegens ziekte kiest voor een tewerkstellingspercentage van 50 tot 74 procent, waarbij per opgenomen dag VVP een halve ziektedag wordt aangerekend. 543 personeelsleden wijzigden hun tewerkstellingspercentage. 13,62 procent van de personeelsleden hervatte het werk met een tewerkstellingspercentage tussen 20 en 50 procent.

Langdurig verlof voor verminderde prestaties om medische redenen (LVVPMed)

Personeelsleden die door een geneesheer-specialist als ongeneeslijk worden beschouwd voor het uitvoeren van hun volledige functie en waarbij een volledige werkhervatting niet mogelijk is, kunnen gebruikmaken van een LVVPMed voor verminderde prestaties. De regeling is bedoeld voor medewerkers die, gezien de huidige medische stand van zaken, hun volledige functie nooit meer kunnen vervullen. Daarom wordt de dienstonderbreking voor een lange periode toegekend. In 2023 maakten 2215 personeelsleden (303 mannen en 1912 vrouwen) gebruik van de regeling. Het aantal opgenomen LVVPMed-dagen steeg met 40.272 dagen, wat een toename van 6,04 procent betekent ten opzichte van 2022.

Zowel bij mannen als bij vrouwen worden het grootste aantal dagen LVVPMed opgenomen in de leeftijdsgroep 56-65 jaar. Bij mannen zijn psychosociale aandoeningen de voornaamste oorzaak, bij vrouwen aandoeningen van het zenuwstelsel.

17,37 procent van de aangevraagde verlengingen VVP-ziekte en LVVPMed worden administratief goedgekeurd.

Voor haalbaar werk tot en met het einde van de loopbaan

Het ziekteverzuim blijft hoog en is het hoogst binnen de leeftijdsgroep van 56-65 jaar. De beperkte uitstapmogelijkheden voor oudere medewerkers door de wijziging van verlofregelingen voorafgaand aan het pensioen en de verschuiving van de pensioendatum dragen zeker bij aan die toename. Er zijn niet genoeg maatregelen genomen om langer werken waar te kunnen maken.

Aantrekkelijk werk betekent niet minder werken, maar wel anders werken. Daarom pleit en vecht COC voor maatregelen die werk in alle fasen van de loopbaan mogelijk en houdbaar maken. Een goed welzijnsbeleid, specifiek afgestemd op het onderwijspersoneel, speelt daarin een belangrijke rol. Dat beleid moet tijdens het sociaal overleg continu aandacht besteden aan emotionele belasting, werkdruk en het psychisch welzijn van het personeel. Daarnaast moeten op elk verantwoordelijk niveau maatregelen worden getroffen om fysieke klachten, zoals rugklachten, stem- en gehoorproblemen en artrose te voorkomen. Dat is echter niet genoeg.

Het taakbelastingsonderzoek uit 2018, meer dan een legislatuur geleden, heeft de pijnpunten al blootgelegd. De cijfers zijn duidelijk. De overheid moet de resultaten serieus nemen en werken aan maatregelen die de onderwijsopdracht haalbaar maken, met een focus op kerntaken en realistische klas- en instellingsgebonden opdrachten.

2023

Mannen	Dagen	Personen	Vrouwen	Dagen	Personen
Psychosociaal	21.590	72	Zenuwstelsel	109.743	359
Zenuwstelsel	13.691	46	Psychosociaal	85.299	284
Rug	13.032	45	Rug	76.754	266
Gewrichten	7421	22	Gynaecologisch	61.112	206
Cardio	7.331	28	Gewrichten	58.377	203
Totaal	63.065	213	Totaal	319.285	1.318
	67,00%	70,30%		63,95%	68,93%